СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 173. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 28. липня 1931. VOL. XXXIX. No. 173. Jersey City, N. J., Tuesday, July 28, 1931. THREE CENTS.

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК У ПАТЕРСОНІ

15,000 РОБІТНИКІВ МАЮТЬ ПОКИНУТИ РОБОТУ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — Коло 15,00 робітників шовкових фабрик у цьому місті мають покинути у вівторок роботу та вийти на страйк, щоби добитися вищої заплати.

За страйк заявилися обі робітничі юнії, себто юнія, що стоїть у звязку з Американською Федерацією Праці, та радикальна юнія, зорганізована проти першої.

Спершу юнія, звязана з Американською Федерацією Праці, постановила була почивати страйк аж 3 серпня, але коли радикальна юнія постановила вийти на страйк дня 28 липня, перша приспішила реченець.

Обі юнії мають разом коло 5,000 зорганізованих членів та кажуть, що вони потрафлять потягнути за собою 10,000 незорганізованих робітників.

На передстрайкових зборах бесідники радикальної юнії займалися майже виключно напастями на провід юнії, звязаної з Федерацією Праці.

УРЯД ПОЧИНАЄ ВИКОНУВАТИ ПРИКАЗ ГУВЕРА ПРО ОЩАДНІСТЬ.

ВАШИНГТОН. — Начальники ріжних департаментів федерального уряду вже почали розглядати, які ощадности позаводити в уряді та згідно з приказом президента Гувера обтинати видатки „до білої кости".

З ріжних сторін підносяться запити, як федеральний уряд зможе помагати безробітним, коли він обтинає всі видатки, які тільки можуть видаватися зайвими.

ПРОТИЦЕРКОВНІ ЗАВОРУШЕННЯ В МЕКСИКУ.

ВЕРА КРУС. — У ріжних частях Мексика приходить до поважних заворушень проти католицької церкви. Тлом заворушень є виконування приказів федерального уряду Мексика, постановлюючих, скільки священиків має обслугувати вірних стейтів і місцевостей.

В одній місцевій церкві прийшло до стрілянини, в часі котрої одного священика вбито на місці, а другого ранено так поважно, що він помер по дорозі домів.

Уряд стейту Вера Крус постановив, що 1,300,000 католиків цього стейту має мати 13 священиків. Цей приказ позбавив посади богато священиків. Для протесту проти приказу епископи не предложили урядови листи полишених священиків, а замісць цього приказали священикам лишатися в парохіях. У стейті на цьому тлі приходить до забурень. Десь пропав священик Хосе Марія Сервантес. Між церковними людьми ходить чутка, що його увіз узяд.

До губернатора стейту стріляв якийсь молодий мущина та зранив його легко. Сторожа губернатора, не зважаючи на приказ губернатора, щоби взяти напасника живцем, стрілила до нього та ранила його тяжко.

Антицерковні товпи підливають нафтою церкви й підпалюють. Тут підпалено навіть катедру.

ПОВСТАННЯ В ЧІЛЕ ПОБІДИЛО.

САНТІЯГО (Чіле). — Повстання проти федерального уряду в Чіле побідило: президент Карльос Іванес зрезигнував, а уряд обняв президент сенату.

Населення столиці вибуває радісні демонстрації з приводу упадку президента. Іванес десь пропав. Повстанці, обурені на жорстокости, яких він допускався підчас свого урядування, шукають його.

ОСУДЖУЄ КАРНІ ЗАВЕДЕННЯ КРАЮ.

ВАШИНГТОН. — Комісія Викершема видала дальшу частину свого рапорту про виконування законів у Злучених Державах. Ця частина гостро осуджує карні заведення краю, закидаючи їм перестарілі урядження. Комісія каже, що американські карні заведення не можуть реформувати злочинців, що попадають до них.

МАШИНІСТ, ЩО ДУМАВ ПРО ЛЮДЕЙ, ВІДДАВ СВОЄ ЖИТТЯ (?) НИХ ЙОГО ОПІЦІ.

БІКОН (Ню Йорк).—Поспішний поїзд залізниці Ню Йорк Сентрал, що їхав до Ню Йорку та мав бути на цій стації в годині 7.15, задержався несподівано перед стацією. Заряд стації здивувався немалоцим задержанням, бо всі знаки перед стацією показували ведучому поїзд машиністови, що дорога вільна. Коли з заряду стації прийшли до машини, щоби довідатися, що сталося, вони побачили, що машиніст Том. Гелвин лежав на машині неживий.

Візваний лікар ствердив удар серця. Лікар припускає, що машиніст чув, що в нього наближається удар серця й він задержав поїзд. Колиб не це, то поїзд, везучи 800 людей, був би певно не оминув якоїсь катастрофи.

ЗАРВАНИЦЯ ВІДНОВЛЮЄТЬСЯ.

Славне відпустове місце Зарваниця, що потерпіла в часі війни і була запущена, відбудовується наново. Митрополича Консисторія збудувала великим коштом дім для священиків, що працюють у часі відпустів, і цього року він уже готовий до мешкання. Площа зпід заваленої старої парохіяльної хати й господарських будинків розбудовується в церковне подвіря з каплицями і підцашами, а розбудові проводить еп. Никита, що замешкав у Зарваниці й кермує всіми роботами. Цьогорічні прочани до Зарваниці побачать уже багато зробленого, хоч робота розложена на кілька літ.

НОВА ЦЕРКВА НА ПЕРИФЕРІЯХ ЛЬВОВА.

Кілька хвилин ходу за Личаківським двірцем, на полях Кривчиць-кольонії, красується від осени минулого року прекрасна дерев'яна церква, власність збудованого біля неї вже давніше монастиря Студитів. Цю прегарну памятку нашої деревляної архітектури перевезено в липні м. р. з села Кривки, турчанського повіту, на узгіря за Личаківським залізничим двірцем та уставлено в такому самому порядку, в якому вона стояла сотні літ. Перевезено церкву цю до Львова головно заходами о. ігумена Климентія Шептицького і йому слід подякувати за те, що столиця краю збогатилася на такий скарб мистецької культури нашого народу. Посвячення цієї церкви відбулося дня 7. липня ц. р. (в день Різдва св. Івана Хрестителя). Чину посвячення довершив митрополит в годині 9. рано, а в год. 10. передполуднем була в цій церкві архієрейська Служба Божа, що її відправив епископ Іван Бучко.

ВІДЗЕВСЬКА ФАБРИКА НЕ ПРАЦЮЄ.

Найбільша мануфактурна фабрика в Польщі, Відзевська Мануфактура в Лодзі, здержала працю в ткальні та прядільні. Так около 6 тисяч робітників не матиме праці. За два тижні замкнуть і інші відділи. Працюватиме лише відділ машин, конфекція меблів і тартаки. Причиною замкнення фабрики було, що власник Кон домагався від уряду гарантії на облігацію більше ніж міліона долярів. Відзевська фабрика мала сплатити довги італійській фірмі „Сігмат". Директор поставив домагання: або уряд дасть гарантію, або він замикає фабрику.

НІЧОГО НА СВІТІ НОВОГО.

Англійські вчені, дослідники старовини, віднайшли недавно в гробах старих Єгиптян вісім листів. Зміст тих листів такий самий, як і нинішних: є в них і рікання на тяжкі часи, довги, податки й екзекуторів, ба й на люті жінки, нещасливе кохання та хвороби. Як бачимо, головні і повседневні людські клопоти такі старі, як людський рід. Податковий екзекутор був такою самою „потіхою" тому 5 тисяч років, як і нині.

СМЕРТЬ МІЛІОНЕРА.

В Шангаю помер один з найбагатших Жидів у світі, Сіля Гарон, якого спадок сягає 15 міліонів фунтів стерлінгів. Він був жонатий з Китайкою, буддійської релігії.

ПІСЛЯ ВБИВСТВА НА ВУЛ. ГРОДЗІЦЬКИХ.

Польські джерела повідомляють: „У звязку з убивством Бережницького в ході поліційного слідства ствердили, що останніми часами штаб УВО у Львові одержав кільнадесять пакетів протидержавної бібули з Берліна. Поліція пішла на вказане місце, де бібула була скрита, й перевела ревізію, одначе вислід її був безуспішний. Слідчий відділ одержав вістку, що управа УВО у Львові сподівалася ревізії в звязку з убивством на вул. Гродзіцьких, тому постановила змінити сховище. Минулої ночі винаймили авто й перевезли бібулу на інше місце. Поліція переслухала шофера, що перевозив бібулу. Він зізнав, що люди, які винаймили авто на цілу ніч, так заполіли його, що він не знав, куди їздив з ними".

УНЕВАЖНЕННЯ РАБІНОВОГО ШЛЮБУ.

Монтреальський рабін Еліяс Фляксман дістав 19 червня в вищім суді провінції Квебек уневажнення свого шлюбу з Рахилею Касдан, тепер пацієнткою в заведенню для божевільних. Фляксман оженився 30 літ тому в Берестю над Бугом. Своє домагання уневажнення шлюбу він основував на тім, що його жінка була божевільна вже в часі шлюбу і сей факт перед ним затаєно. Двоє дітей, які у них були, находяться тепер також у шпиталі.

АНГЛІЙСЬКИЙ ЖУРНАЛІСТ У ЛЬВОВІ.

Недавно перебував у Львові берлінський кореспондент великого англійського щоденника „Менчестер Гардіен", п. Войгт, який був у Галичині також осінню минулого року і своїми статтями в англійській пресі надзвичайно причинився до розбудження в широкому світі зацікавлення українськими справами. П. Войгт цим разом також подорожував по краю, щоби мати безумовно правдивий, особисто на місці зібраний та перевірений матеріял про Українців та їхнє життя, яке його цікавить. Дня 25 червня, перед виїздом зі Львова, гурток українських політиків і журналістів приймав редактора Войгта скромною вечерою.

З ЖАЛЮ ЗА ПОМЕРШОЮ ЖІНКОЮ.

Учитель Тома Селє Селеба з Александрова Куявського оженився з дівчиною, яку дуже любив, але його щастя тревало коротко, бо жінка зараз по шлюбі померла і її похоронили у Варшаві. Нещасний учитель майже збожеволів з розпуки, і його мусіли звільнити з обовязків у школі. Він цілими днями пересиджував над гробом своєї жінки, а вкінці рішив розкопати могилу, розкрити трумну, щоби бодай побачити трупа дорогої жінки. В хвилині, коли він відчиняв трумну, його задержав сторож цвинтаря і відвів до дому божевільних.

ЗГИНУДА ВІД ШРУБИ ПОЛЬСЬКОГО КОРАБЛЯ.

По дорозі з Гдині до Орлова шруба корабля польської плавби „Ганка" зловила невідому жінку, яка, перехилившись, приглядалася її праці. Шруба обертала жінкою так довго, аж жінка потонула.

ПІД ПРАВИТЕЛЬСТВОМ ЧЕСНИХ ЛЮДЕЙ.

„Доміняца" доносить, що урядник почти з Кирлибаби (Румунія), Н. В., не є встані дати вияснень про брак 50,000 левів. Справу намагається тепер вияснити державна прокураторія з Кімполюнгу.

ПОГОЛОСКИ ПРО ВІЙНУ.

З Москви дійшла до Парижа вістка, що совіти концентрують в околиці Москви й Ленінграду велике число робітників, а також, що там зроблено величезний військовий склад.

„Красная Газета" каже, що совіти мають до розпорядимости 10 міліонів вояків.

Екзекутива III. Інтернаціоналу звернулася до всіх комуністичних партій Европи й Америки з повідомленням про те, що 1931. рік мусить бути рішаючим у комуністичній світовій революції.

ТАНЕЦЬ СМЕРТИ В СТАРІЙ ЖУЧЦІ.

Черновецький суд розбирав справу Івана Старчука, котрий 25. серпня минулого року вбив при танці Івана Криватульського. Спір виникнув за дівчину. Криватульський ударив при сварці Старчука кілька разів у лице. Того дня сидів Старчук тихо. Але другого дня, в неділю, здибалися обида суперники на танцях. Старчук танцював з своєю дівчиною, а Криватульський стримав його і вдарив 5 разів у лице. Старчук, який був під ту пору вояком, витягнув багнет і встромив його Криватульському раз у шию, а раз у серце. Цей помер другого дня. Тепер засудили Старчука на 10 місяців арешту.

БУНТ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ МОРЯКІВ.

Біля Ленінграду відбулося нелегальне зібрання моряків балтійської фльоти. ГПУ, повідомлене про це зібрання, вислало сильний відділ війська, який старався окружити моряків. На вид надходячого військового відділу зібрані моряки почали стріляти, а опісля розбіглися. У висліді обопільної стрілянини були вбиті і ранені по обох сторонах.

БУДЕМО ЛІТАТИ И НА МІСЯЦЬ.

Французький учений, Ено Пельтіе, відповів недавно на запит одного американського летунського товариства, що за 25 років інжинірі видумають уже такі штудерні літаки, що ними можна буде літати аж — на місяць. Треба знати, що місяць віддалений від землі „лише" 385 тисяч кільометрів, отже якби той літак робив по тисячу кільометрів денно, то треба би летіти 385 днів, цебто рік і три тижні, без перестанку. — Поживемо, побачимо.

З ВІКНА ВЯЗНИЦІ.

Осип Рос, арештований у Варшаві за якусь провину, після переслухання підбіг до вікна і скочив з II. поверху на вулицю. Він поломив собі ноги і дістав потрясення мозку.

В ДОБУ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ.

У Варшаві при вул. Риночній отруївся газом учитель Дузерман. У залишенім листі він писав, що цілий рік був без посад і вже не міг довше боротися з нуждою.

ФРАНЦУСЬКО-НІМЕЦЬКІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ СТАЛИ НА МЕРТВІЙ ТОЧЦІ

ФРАНЦУЗИ КАЖУТЬ, ЩО КЛЮЧ ДО РОЗВЯЗАННЯ ЕВРОПЕЙСЬКОЇ КРИЗИ В ЇХ РУКАХ.

ПАРИЖ (Франція). — Після лондонської конференції не помічається нахилу зі сторони Франції ни Німеччини до безпосередних розмов. Тепер у Берліні перебуває американський секретар Стимсон, а також уже приїхали туди Мек Донелд та міністер Гендерсон. Вони сподіваються при помочі безпосередних вражінь та спостережень у Німеччині більш докладно зрозуміти її політичний та економічний стан, щоби потім спільними силами пошукати засобів уратування Німеччини з кризи.

Французи не надають великого значіння перебуванню американського та англійських міністрів у Берліні. Вони певні того, що ключі до розвязання всієї заплутаної європейської ситуації, а зокрема кризи в Німеччині, знаходяться в руках Франції. Отож всякі розмови Німеччини з Америкою, Англією та з іншими державами без Франції не будуть мати практичного значіння. Французи думають, що скоро прийде до безпосередніх розмов між Францією та Німеччиною, хоч тепер у цьому напрямі ніяка сторона заходів не робить.

Розмови премієра Ляваля з канцлером Брінінгом, що відбулися недавно в Парижі, а потім в Лондоні, ніяких практичних наслідків не дали. Брінінг заявляє, що він старається всіми силами зберегти мир в Европі, але Німеччина не відмовиться свого права, забезпеченого статутом Ліги Націй, домагатися мирною дорогою ревізії Версальського мира. Саме отсю ревізію мира Франція старається не допустити.

ОСНУВАЛИ НОВИЙ БАНК.

БЕРЛІН (Німеччина). — Велике значіння надають тут заснованню нового банку „Гаранті Бенк" з капіталом 47,600,000 долярів. В цьому банку буде дві третини державного капіталу. Спеціяльним завданням банку буде допомогати малим фінансовим інституціям, які будуть загрожені раптовим вибранням з них грошей вкладчиками.

При помочі цього банку має привернутися довіря населення до фінансових інституцій, що припинить паніку й забезпечить більш-менш нормальну діяльність банків та інших кредитових інституцій.

„ГРАФ ЦЕПЕЛІН" В ДОРОЗІ ДО БІГУНА.

ЛЕНІНГРАД (СССР). — Після 14-годинної зупинки тут „Граф Цепелін" вилетів до північного бігуна. В Ленінграді повітроплав взяв запаси палива та наповнив свої бальони газом, який був для нього приготований. Таксамо він узяв російських учених на чолі з Самойловим, який буде керувати науковою стороною виправи.

На „Графі Цепеліні" тепер летять німецькі, американські та російські вчені. Вся подорож до бігуна й назад буде тревати шість днів. Біля Землі Франц Йосифа „Граф Цепелін" має стрінутися з російським ледоломом „Малигін". Біля ледолому повітроплав осяде на воду й передасть йому почту та візьме ще одного російського дослідника підбігунових країн, який тепер знаходиться на ледоломі.

БЕРНАРД ШО ХВАЛИТЬ КОМУСІСТІВ.

МОСКВА (СССР). — Перебуваючий тут визначний англійський письменник Бернард Шо відсвяткував 75-діття свого народження. На гучнім бенкеті на його честь Шо виголосив промову, в якій хвалив большевиків за гарне приняття, що вони зробили йому й лейді Астор. Він сказав, що вірить у здійснення комуністичних плянів у Росії й що Англія мусить соромитися себе, що вона не дотрималася науки Маркса й не зробила в себе комуністичної революції.

Лейді Астор, а також ті англійські політики, які знаходяться в товаристві Бернарда Шо, є іншої думки. Та лиш одна лейді Астор отверто критикує большевиків і часто своїми заявами ставить своїх гостинних господарів у дуже ніякове становище. Інші зовсім мовчать. Лише права рука Ллойда Джорджа в часі його премієрства, лорд Лотієн, якого вважають одним з найрозумніших державних мужів Англії, завважив, що в Росії тепер панує таксамо воєнна психіка людей, яка панувала в Англії в 1917 і 1918 роках.

ЯПОНЦІ ПІДДЕРЖУЮТЬ КОМУНІСТІВ У КИТАЮ.

ШАНГАЇ (Китай). — Президент Кай Шек розіслав до ріжних генералів і вищих адміністраторів телеграму, в якій зазначує, що Китай не стільки терпить від повстань та бунтів ріжних генералів, як від інтриги одної сусідньої держави. Далі він говорить, що уряд має відомости про те, що комуністичний рух проти центрального правительства підтримує й організує Японія.

Таксамо Японія зорганізувала погром Японців у Кореї. Тому він говорить, що Китай має обєднатися до боротьби з японською небезпекою,

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered at Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПЕЩЕНА ДИТИНА ЕВРОПИ

Коли в Лондоні збиралася конференція представників великих держав для поратування Німеччини в її економічній кризі, Франція виступила перед Лігою Націй з важною нотою про розоруження, в котрій каже, що вона не може обмежувати своїх зоружень так довго, поки не дістане ґарантії. Під цею ґарантією Франція, як видно, розуміє виконання всіх постанов мирового договору, запевнення границь Франції та її союзниць, ґарантію военного відшкодування.

Все це переварювання старого борщу. Франція жадала цього всього вже не раз. Одначе якраз тому мусить звернути на себе увагу те, що Франція вважає за потрібне повторити давні домагання.

Франція почула потребу виставити ще раз свої домагання тому, бо у міжнародніх відносинах заходить тепер важна подія: Злучені Держави наново починають мішатися в політику Европи. Лондонська конференція є початком, після якого Америка певно не зможе робити відвороту, а буде мусіти йти далі, куди раз пустилася. Америка, видно, побачила, що політика ізоляції нині немислима. Хто скаже: „моя хата з краю, я ся в це не мішаю", той скоро побачить, що всі інші роблять разом проти нього.

З приходом Америки в міжнародню політику европейські держави починають дивитися, яке становище займе Америка; приміром, по чиїй стороні стане вона в боротьбі між становищем Англії і становищем Франції. Франція стояла на становищі використовування побіди над Німеччиною до крайніх можливостей. Англія станула на становищі, що ніякої побіди не можна так використовувати, що виконати точок мирового договору неможливо без шкоди для себе самого. Побіда дала Франції провідне становище на континенті Европи, й вона хоче його задержати. Америка зі своєю економічною силою досі стояла за розоруження Европи, бо без нього на її погляд відбудова Европи неможлива. Перевага Франції спиралася на збройну силу. Без неї пропала б її перевага. Тому Франція тепер дає Америці осторогу, що Франція має мати спеціяльні права в Европі, що її інтереси святі, ненарушимі, та що Америка, коли хоче помагати Европі через розоруження Европи, мусить вперед ґарантувати Франції всю ту перевагу, яку Франція має, а для якої вона держить армію.

Світ тепер жде, чи Америка дасться запрягти тягнути візочок для пещеної дитини Европи.

СВІТОВА ЕКОНОМІЧНА КРІЗА

Наслідки війни.

Наслідки страшної катастрофи, що вибухла в 1914 році з першим стрілом, яким започатковано Світову Війну, все поглиблюються й годі сказати, коли людство вигоїться від них. По скінченню війни розпочалася постійна економічна кріза в ріжних державах світа. Зпочатку вона охоплювала деякі держави, а в першу чергу ті держави, що програли війну на полі бою; та потім ця кріза почала перекидатися й на держави переможців.

Деяким державам щастило тимчасово поліпшити своє економічне становище й вратувати себе на більш-менш довший час. Та тепер розпочалася економічна кріза в світових розмірах і годі сказати, чи знайдеться хоч одна держава в світі, що не переживає тяжкої крізи, або не знаходиться на дорозі до неї.

Не боротьбою, а порозумінням.

Загальна економічна кріза дійшла вже до таких розмірів, що постійні оптимісти з Ліги Націй стратили свій оптимізм і перестали бавитися в таємну дипльоматію, а отверто признали, що світ не лише переживає тяжку економічну крізу, а й стоїть перед ще більшими економічними потрясеннями, що можуть привести й до політичних катастроф, коли негайно не буде знайдено шляхів до полагодження сучасної крізи. В обличчу страшної небезпеки повної економічної руїни світові держави уже цілком усвідомили собі спільність інтересів і почали розуміти, що годі взаємним поборюванням, конкуренцією та економічною війною вратувати себе від економічної катастрофи. Ця свідомість стає тим чинником, що приведе держави світа до взаїмної кооперації та до мирного полагодження способом договорів, а не ріжного роду боротьбою та війнами міждержавних конфліктів.

Половина населення земської кулі поза світовими ринками.

Европейські держави, як також і держави інших континентів однаково зацікавлені в тому, щоби знайти причини крізи й усунути їх. Вони не можуть не спинитися перед тим, що половина людства всієї земської кулі, а саме 435 мільйонів у Китаю, 318 мільйонів в Індії і 147 мільйонів у Росії тепер виключені зі світового економічного життя як споживачі фабрикатів, що виробляють індустріяльні країни. Крім того злиденне життя їх населення та ненормальне політичне й економічне життя цілих держав приводить до того, що й споживання ними продуктів хліборобства, що тепер переживає таку саму крізу, як індустрія, також зменшене на половину. Економічний стан населення в Китаю, Росії та в Ідниї такий, що воно своє виживлення обмежило до розмірів постійного голоду й задовольняється споживанням незначної скількости того, що нормально потрібно йому для виживлення.

Одноцільність світового економічного життя.

Кріза в індустрії викликала крізу в хліборобстві таксамо, як кріза в хліборобстві викликає індустріяльну крізу. Економічний організм не лише окремих держав, але й цілого світа тепер уявляється собою одноцільність. Коли щось порушено в якійнебудь частині цього організму, то воно тягне за собою порушення в інших частинах. Тягнучись одне за другим, нарешті виростає в те, що називається загальною економічною крізою. Тому, обговорюючи в Лізі Націй причини крізи й шукаючи виходу з неї, експерти мусіли спинитися й на тому, що половина всього людства, 900 міліонів, а то в Китаю, Росії та Індії, страчені для світового економічного життя як ринок розподілу й товарообміну. Звідси мусить зрешкою повстати питання, як ці країни знову ввести в загальну систему світового економічного життя. Росію пробували ввести тим, що визнавали її уряд і починали торгувати з нею та відбудовувати її економічно при большевицькому уряді. Але все більше стало очевидним, що нема чого думати привернути її в коло цивілізованих народів, коли в Москві сидять большевики.

Англія робить всі старання, щоб якось полагодити справу з Індією й знову ввести її в нормальний загально-світовий економічний ринок. Таксамо й Китай не залишається без впливу ріжних держав, що стараються його також привернути до світового ринку. Та це все надзвичайно тяжкі питання, які не так легко розвязати й вони потребують багато часу.

Европейський боляк.

Та в серці самої Европи також жиє великий боляк, який створив у ньому Версальський мир. Франція захопилася не лише своєю перемогою, але й жадобою помсти, наміром знищити Німеччину економічно, щоб політичну її ролю звести до зера. Трудно вірити, щоб Французам це вдалося. Така політика Франції надзвичайно болючо бє тимчасово не лише Німеччину, але й інші европейські держави та Америку. Німеччина занадто велика й міцна держава, ще занадто сильний нарід її, щоб він легко здався й захотів політично вмирати на бажання Франції та її ріжних союзників.

Тяжкі обставини життя в Німеччині відбиваються також на інших державах, а в першу чергу на тих державах, які Франція підтримує всіма силами, щоб створити собі з них протинімецьку силу. Французькі політики немов заплющують очі на те, що катастрофа в Німеччині буде також катастрофою зрештою й для самої Франції. Отсей страшний боляк, французько - німецькі стосунки, та стремління Франції за всяку ціну використати Версальський мир в повній мірі проти Німеччини, все ятриться й затроює світове життя.

Справу треба рішати в пні.

Америка в особі свого президента Гувера виступила з радикальним пляном лічення европейської та світової крізи, починаючи з язви Версальського мира. Та Франція вжила всіх зусиль, щоб перешкодити тим широким намірам і плянам, які подавала Америка, а всі наміри президента Гувера звела до чисто фінансової лондонської конференції. Зрештою й ця конференція минула. Зпочатку вона принесла певне оживлення й заспокоєння та надії в торговельно-економічних та фінансових колах світа. Економічне життя ніби почало оживлятися. Але по скінченню конференції, коли стало ясним, що вона обмежилася тимчасовим латанням справи, не беручись і навіть не подаючи надій на ґрунтовний перегляд всіх міжнародніх взаємовідносин, а зокрема зовсім не торкаючись Версальського мира, цього джерела світової політичної та економічної крізи, знову все пішло по шляху дальшого занепаду й хаосу.

Так довго, як довго не буде в пні розвязана справа ліквідації всього того, що зявилося наслідком Версальського мира, Европа, а з нею ввесь світ, не вийде з постійних кріз. Лише розрізавши й знищивши цей тяжкий боляк в серці Европи, можна буде приступити й до тих боляків, що ятряться на терені бувшої російської імперії, в Китаю, Індії та в інших частинах.

Катастрофа наближається.

Як би Франція й її посіпаки-держави не крутилися й не хитрували, стараючись затримати цілість Версальського мира, до ліквідації його прийде. Може навіть дуже дорогою ціною, але він буде злікведований. Та тоді мабуть і Франції та її приятелям не поздоровиться. Катастрофа політична й економічна в Німеччині наближається. Її може спинити лише негайна світова міжнародня конференція, що переглянулаб не лише Версальський мир, але й інші питання взаємовідносин ріжних держав та народів.

Коли не станеться, то, раніше чи пізніше, в Німеччині до влади прийдуть такі елементи, які навіть ціною катастрофи в власній державі примусять світові держави, а передовсім Францію, згодитися створити новий мир на місце Версальського. Та поки до того прийде, очевидно народам світа й державам доведеться пережити ще багато потрясень, коли та активність та старання далекозорих політиків, фінансістів та економістів не візьмуть проводу в світовому життю. Стоїмо на порозі великої катастрофи, або великих діл, що виведуть світ з хаосу та занепаду.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1932.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у багатьох тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людей, повинен дати своє оголошення до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона, 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша й остання сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотів би в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то понесить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії, то значить, що його оголошення буде стільки корожче коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить знаходитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії Братств і Товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не є при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1932 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 30 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи" на суму $10.00. Ці гроші ужиється на покриття коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

Учитель (до ученика): Ти, Кобринчук, тобі навіть не випадає сидіти з такими порядними учениками в лавці! Ходи тут до мене, до катедри!

В. Будзиновський.

ТРИ ПОКОЛІННЯ

(Свобідно за Купером)

(7)

І [illegible] той час, коли всі так т[illegible] довкола Варки і всі [illegible] засипували її питаннями [illegible] стояв під дверми з [illegible] під правою пахою. Гадаючи, що забули за нього, взяв шапку у руки і велику мав охоту вийти, резиґнуючи з тої обіцяної помочі. Саме тоді Гафія крикнула, що в сусідній кімнаті вечера вже на столі. Товариство відступило від Варки і вона побачила молодого мисливого. Їй соромно стало, що за жертву необережности її батька всі забули. Приступила до нього і спитала:

— Чому не сядете? Ось тут стільчик.

— Я гадав, що ваш батько післав по лікаря. Мабуть забув...

— Тату! Ви післали по лікаря? — крикнула. — Ранений задовго жде.

— Не знаю, чому його ще нема. Я післав по нього зараз, не ждучи на привіти наших гостей, — Жулицький відповів.

— Бодай розгорніться, бо тут дуже горячо — промовила до раненого. — Поможу вам скинути кожух, бо ви самі не [illegible] ранене ліве рамя, отже піднесіть праву руку.

Варка вхопила за правий рукав і стала тягнути догори. Приступив Бриняк і поміг. Лівий рукав стягли вниз. Побачивши цілий рукав кафтана закровавлений, Варка закрила очи руками. Відвернулася і втікла. В тій хвили двері відчинилися і увійшов лікар, несучи скринку з інструментами, бандажами і ліками.

Лікар, одночасно й аптикар, Німець Штайнгарт, приблудив до Жулич щойно три місяці тому. Люди ще не знали, чи велику будуть мати потіху з нього. Він сам казав, що медицини вчився у Відни, але своїх свідоцтв не показував нікому. Чапран підозрівав його, що він тої медицини вчиться щойно тепер на своїх пацієнтах, бо дуже часто, оглянувши пацієнта, заки дав які краплі чи яку масть, або порошки чи піґулки, зазирав до книжки. Всеж таки люди брали його, бо іншого лікаря не було і він всі хороби та ліки пояснював дуже вчено, все додаючи їх латинські назви. Коли Жулицький показав йому раненого, н вперід приказав стягнути з нього кафтан і сорочку. Обступило їх ціле товариство, з винятком Варки і Ольги, котрі пішли до їдальні. Побачивши окровавлене рамя, лікар приказав принести води і умити. Зробив се Бриняк. На приказ лікаря Гафія принесла кілька ручників і шмат старого полотна, з якого стала вимикувати нитки на шарпії. Аж коли Андрія умили, Німець добачив маленьку рану, бо вона все ще кровавила. Поклав свою скринку на столі, відчинив її та став з неї витягати і на столі розкладати ножі, ножиці, кліщі, щипчики й інші інструменти. Взяв у руку сонду, заклав окуляри і знов приступив до раненого. Общупував рану, гладив, призирався і стояв неначе безрадний. Він справді не знав, що робити, бо такої рани ще в своїм життю не бачив. Що знав, то знав тільки з книжки.

— То дуже небезпечна рана — промовив. — Куля сидить мабуть десь дуже глибоко. Тяжко буде висондувати її.

— То не куля, — Андрій замітив — то лише грубший шріт.

— Тим тяжче на него попасти.

Лікар притулив до рани головку сонди, але не міг рішитися. Не знав: пхати в рану, чи ні.

— На що се? — спитав Андрій.

— Сею сондою хочу знайти кулю, — лікар відповів і додав до себе по німецьки — чорт зна, де куля сидить!

Андрій сягнув правою рукою поза ліве рамя і відповів йому таксамо по німецьки:

— Не треба шукати. Льотка пробила мязи і сидить осьтам під самою шкірою. Лише ножем надтяти шкіру і олово само вилетить.

Кромі лікаря ніхто не зрозумів його, бо ніхто не знав німецької мови. Лише доміркувалися, що він Німцеви відповів по німецьки. Очевидно, се всіх здивувало і вони на парубка вже не дивилися з таким легковаженнєм, як доси.

— Ріхтіґ (слушно), — лікар замітив, поглядивши плечі. Взяв ножика, обернув Андрія плечима до себе, лівою долонею заслонив місце, так щоби ніхто не видів, що він робить ножем проколов шкіру. Льотка сама висунулася і впала в його праву долоню. Він ще гроха будьто би робив щось і показуючи олово, сказав:

— Небезпечна була операція та якось Бог допоміг мені. Тепер ще лиш помащу мастю припечатаю плястром.

— Вже не треба — сказав Андрій, побачивши, що двері відчинилися і увійшов старенький Сабарай. — Сей дід заопікується рештою.

— Як я вже зоперував, то решту справді вже може зробити будьхто, — відповів з легковаженням Штайнгарт.

Сабарай витягнув з торби ріжні сушені зела, порозкладав на столі, посортував і вибрав пару листків. Змочив їх у воді і приступив до Андрія. Коли старий прикладав зела до ран обвязував рушником, та коли всі інші призиралися роботі, Штайнгарт вхопив зі стола пару листків і всунув їх в свою скринку. Він чув, що й науковій медицині ще не всі лічничі сили ріжних зел відомі. Він сам знав ще менше, як медицина. Не було виключене, що Сабарай, котрий довгий вік свій звікував серед природи, дещо з тої природи знав ліпше, як вчений фармацевт і вчений лікар. Не було виключене, що старий Запорожець знав зілля, від якого рани скоро гояться. Як на постріленім покажеться, що зело старого справді гоїть рани, то Штайнгарт придивився би йому добре і сам збирав би до своєї аптики.

Коли Гнат вже перевязав рану, Бриняк приніс свою сорочку і свій кафтан та при помочи Гната надів на Андрія. Андрій приступив до Жулицького, щоби подякувати йому за поміч і попрощатися. Господар відповів:

— Моя поміч була і є далі моїм обовязком, бо я завинив. Дякувати нема защо. Ти нині до хати ще не вертайся, бо тобі зараз потрібна вигода. Бодай через сю ніч лишися у мене. Дадуть тобі окрему кімнату і вигідне ліжко. Як відпічнеш, то завтра відвезуть тебе.

Андрій глянув на діда. Сей покрутив головою заперечуючо і воркнув під носом:

— Дах твого ворога не для тебе.

Господар чув ті слова і не знав, чи відповісти що, чи будьто би недочути. Андрій увільнив його від відповіди, бо промовив:

— Там другий мій дід непокоїться, бо може гадає, що моя рана дуже небезпечна. Нехай сам побачить, що нема ніякої небезпеки.

— Коли так, то не задержую тебе. Сани запряжені перед хатою... Сернюка продаш мені? Ти ще в лісі сказав мені, що тобі потрібна тільки чвертка. Решту продаш?

Андрій знов глянув на старого. Сей відповів:

— Нині в хаті справді нема мяса, та чвертка вистане. Решту продай, бо на копійки у нас ще більша посуха, як на мясо. Порох вже вийшов, купити нема за що.

— Чвертку винесе і вкине до саней Дмитро. Се за решту, — господар сказав, всуваючи в руку Андрія десятьрублівку.

— Се забогато, ще й за нецілого сернюка, — Андрій промовив, глянувши на гріш.

— Як рахуєш, що забогато, то ще коли застрілиш мені щось. Взагалі зайвину твоєї добичі передавай мені. Я куплю, бо в моїй хаті йде богато мяса, а полювати нема кому. Капій знає, що я не торгуюся... Ще одно: польовання стало предметом права, якого мусить придержуватися кождий мисливий. Капій засильно зрісся зі старими звичаями сих сторін, отже мені дуже тяжко було би пояснити йому, в чім діло, та що чорт не такий страшний, як його малюють. Тобі лекше буде пояснити. Коли твоя рана вже позволить тобі вийти з хати, прийди до мене. Ти також полюєш, отже й тобі треба буде знати, як примінитися до нових приписів.

Андрій і Сабарай вийшли, господар пішов до їдальні, куди вже пішли були всі гості. Поки всі їли, загальної розмови при столі не було. Хіба тільки безпосередні сусіди перекидалися поодинокими словами. Аж коли на стіл прийшли вино і мід, всі розбалакалися. Господар спитав:

— Чи знає хто з вас, що то за чоловік, той пострілений мною? Відки він прийшов і чого сюди прийшов?

— Хто він, відки і чого сюди прийшов, тут ніхто не знає, — перший промовив Чапран. — Зараз на другий день після вашого виїзду до Київа Сабарай щез відси і не було його тут цілі два тижні. Після двох тижнів, отже два тижні тому Сабарай появився знов тут. Тоїж днини ми побачили перший раз того парубка. Мабуть оба прийшли в ночи. Привів його Сабарай. Я питав Капія, що він за один, але Капій сказав мені лише тілько, що він з запорожського роду і зветься Андрій Градецький. Мешкає в хаті Капія і разом з ним полює. Обох старих зве дідами. Чи котрий з них є справді його дідом, чи може кличе їх так тому, бо вони дуже старі, не скажу. Як він справді внук котрого з них, то хіба по мамі, бо їх прізвища не однакові.

(Дальше буде).

A SHORT HISTORY OF UKRAINE.

(Prepared by Stephen Shumeyko, LLB.)

UKRAINE DURING THE SLAV PERIOD (TO 800 A. D.)

1. General Survey.

Our native country is known as Ukraine. It is an old historical name which originated in the course of the centuries and has become customary.

It lies between 43 degrees and 54 degrees north latitude and between 21 degrees and 47 degrees longitude east from Greenwich. On the south it is bounded by the Black Sea, on the east by the Caucasus Mountain and the Kuban River, on the north by the Pripet River and on the west by the Carphatian Mountains. From the beginning of historical life of Eastern Europe, for one thousand-two hudred years, the Ukrainian race has has resided in this region.

In general, Ukraine is a flat country with but few hills and mountains. The largest plain is that which borders the Black sea, while the lowest lands can be found up north, in the vicinity of the Pripet River. It is on these plains that our people have lived for ages, because these plains were admirably fitted for farming and grazing.

As for the mountains of Ukraine, they can be found on its edges — the Carpathian, Crimean, and Caucasus Mountains. These are very high and very rocky at their tops. They served as places of refuge during the early wars of Ukraine.

The majority of the rivers of Ukraine flow into the Black Sea. The largest and most famous one being the Dniepr River. This river is very dear to the hearts of the Ukranians because of its historic significance. On its banks lies the ancient capital of Ukraine, Kiev, where once lived our famous kings and nobility. On its banks also there once stood the Zaporozhe, the home of the Sich, an organization of Cossacks. The Dnieper is known as the father of the rivers of Ukraine. It is fed by numberless streams, chief among them being the Pripet, Desna Inhulets and others. Then there are other rivers which flow into the Black Sea — Dniester, Boh, and Kuban. Into the Sea of Azov flows the Don (Din) with Donetz. On the west, the Bug (Buh) and the San (Syan) flow into the Wistula and thus continue into the Baltic Sea.

The climate of Ukraine is not uniform throughout. On the north, it is generally damp and cold, while in the south it is dry and hot. Ukraine, unlike its western neighbors, is not affected by the Mexican Gulf Stream due to the fact that it is such a distance away from the Atlantic seaboard.

In northern Ukraine can be found the great primeval forests. These forests are not as immense today as they were in the ancient times, but even today they are impassable in many parts due to the thenseness of the growth. They have thinned out since the ancient times, until today they occupy barely 1/5 of the land of Ukraine. The forest region has played a significant part in the history of Ukraine. When the Turkish nomad tribes, using the steppe district of the Ukraine as a convenient military road, destroyed the work of Ukrainian civilization in the steppe region, the Ukrainian people retreated into these forests and swamps, and when the Turks and Tartars left, returned to reinhabit the ravaged and desolate lands. This circle of events repeated itself frequently in the history of Ukraine.

All the rest of Ukraine is occupied by the steppes region. The steppes are long, flat plains and plateaus covered with high grasses and flowers. The typical soil of the steppes is the black earth which for fertility cannot be duplicated in any part of the world. In certain places, the steppes, due to the heat of the sun, dry up and present an uninviting and desolate view. Other parts, however, offer luxuriant grazing, for the cattle. For that reason, these latter portions were the stamping grounds for ages of many wandering cattle and horse raisers.

The animal life of Ukraine during the Ice Age was similar to that of other parts of Europe. Many mighty beasts of prey lived here, such as the cave bear, cave lion, cave hyena, besides the thick-skinned mammoth, rhinoceros, together with the ancestors of the present animal world. All these animals are today extinct and in their place up to a few centuries ago could be found wolves, bears, bisons, wild horses, deer, boars. Fish were found in extraordinary numbers, and the bird world was remarkably rich. Today, practically all of these animals can be found, but not in such numbers.

The life of the ancient people of Ukraine was quite easy due to the fact that food was very plentiful. Anyone who knew how to shoot or trap wild game always had enough meat for eating and enough skins and furs for clothing. However, on the other hand, the people had troubles and dangers. There was no place which was safe from the attack of wild animals. There was always danger for the hunter and traveller from the bear, wolf, lynx, wild cat, or other animals. In times of winter, the wolves in great packs would even attack a settlement. But the greatest danger of them all to the inhabitants of Ukraine was the menace of the wild tribes of barbarians, who roved from one place to another and attacked peaceful settlements.

(To be continued.)

ТРАҐЕДІЯ В РОДИНІ УКРАЇНЦЯ.

В місті Алентавн, в стейті Пенсилвенія, згинув з власної руки, вбивши вперед свою жінку, український імігрант Іван Календяк.

У четвер, дня 23. липня, Календяк вернув домів вчасно зполудня та не виходив уже зі своєї спальні до повороту своєї жінки з праці в цигаровні. Як тільки жінка станула на порозі хати, Календяк сейчас почав з нею сварку, яку чути було аж до сусідів. По якомусь часі сусіди вчули пять вистрілів. На цей гук сусід Маренчик побіг до мешкання Календяка, але тут Календяк загрозив йому револьвером. Ледви Маренчик мав час замкнути двері, коли грянув новий вистріл, правдоподібно вимірений на Маренчика. Календяк певно наладував наново свій револьвер, а Маренчик побіг по поліцію. Та він ще лише збіг униз, коли знову далися чути два вистріли. Коли нарешті поліція й сусіди зайшли до мешкання Календяка, Календяк лежав на тілі жінки. В одній руці він ще держав револьвер, а в другій якийсь лист. Один сусід прочитав листа й пояснив, що в ньому Календяк обжаловував свою жінку за любовні зносини з другим мущиною.

Жінка Календяка ще була жива. Її скоро відставлено до шпиталю, де пять лікарів взялися ратувати життя її та її ненародженої дитини. Вона мала три рани в голові й могла вмерти кождої хвилі з упливу крови. Лікарі побачили, що її не вратують, і тому хотіли хочби вратувати дитину. Двацять мінут по привезенню пані Календяк до шпиталю народилася дитина. Кілька мінут опісля вона вже не жила. Дитина розвивена гарно. Крім цеї дитини Календяки лишили ще двоє інших малих дітей.

Сусіди й знакомі оповідають, що сварка Календяків — стара історія. Він все її підозрівав за зносини з иншими мущинами, тоді як всі сусіди впевняють, що ці підозріння не мали найменшої основи. Кілька літ тому, коли Календяки жили на фармі, Календяк у приступі зависти стріляв до жінки; його віддали тоді були до дому божевільних. Випущений відти, він перенісся до Алентавну. Підозріння й сварки та часті перепросини йшли одні за другими, поки не покінчилися страшною траґедією.

Іван Календяк родився в селі Татаринові, повіт Комарно, в Галичині, 35 літ тому. До У. Н. Союза вступив у вересні 1923 року. Анна Календяк, з дому Турчин, походила з села Ятвяш, повіт Бібрка, і мала тепер 33 роки життя. До У. Н. Союза вступила у вересні 1916 року.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

200 CHILDREN TAUGHT IN PAROCHIAL SCHOOL.

More than 200 children received instruction during the last year in the parochial school conducted by Ukrainian National church of St. Michael, according to figures just released. Four classes made up the school with church history, catechism, church and folk lore songs being taught.

The Rev. Dr. Vladimir Klodnytsky and Prof. S. Woolchin were the instructors. A juvenile choir was organized and gave several radio programs over Scranton and Wilkes-Barre station.

Members of the choir are: John Drahan, Helen Cizike, Helen Wasylyk, Anna Kunka, Myron Stelmak, Mary Pysar, Anna Begay, Anna Poncavage, Mary Ponkevitch, Anna Nashinnyk, Nicholas Hodowanitz, George Kuraschak, Nancy Visnofsky, Julia Potochnik and Stanley Pysar.

(The Scranton Sun, Wednesday, July 22, 1931).

JUVENILE CHORUS OF UKRAINIAN NATIONAL CHURCH.

The Ukrainian National church of St. Michaels conducted in the past year a parochial school consisting of four classes and numbering approximately two hundred children. Besides church history and catechism, the children were trained in church and folk lore songs. Two classes were conducted under the direction of the Rev. Dr. V. Klodnycky, and two under the direction of the Professor Woolchin. According to the opinion of the congregation, all four classes made rapid progress in every subject. The higher classes under the direction of the Rev. Klodnycky are very well trained in church and folk lore songs, so that they organized a singing group under the name of St. Michael's juvenile chorus, which sang several radio programs over stations of Scranton and Wilkes-Barre.

(The Scranton Republican, Thursday, July 23, 1931).

(The Scrantonian," of July 19, 1931, published a picture entitled, **"Entertained over Radio — Juvenile Choir of the Ukrainian National Church, West Scranton, in native costumes"**).

Осип Боднарович.

КНИГА ЗНАННЯ

Українська Загальна Енциклопедія — Книга Знання — в 3-ох томах багато ілюстрована, з кольоровими таблицями, мапами Том перший, А—Ж, — Львів-Станиславів-Коломия — Видання Кооперативи „Рідна Школа".

(2)

На 656-ти сторінках першого тому УЗЕ розсіяна велика скількість відомостей про нас і наше життя. Розсіяні вони так, як цього вимагав порядок. Але у третьому томі, під буквою „У", точніше кажучи під гаслом „Україна", будуть зібрані всі оглядові статейки про нашу батьківщину. Це — на нашу думку — буде найцінніша для нас частина Української Загальної Енциклопедії.

Найцінніша тому, що — як це вже сказано вгорі — самі ми матимемо зібрані в підручній книжці короткі відомості-інформації про нас. Але також ще й тому, що ця частина буде певним і найбільш компетентним джерелом інформацій про нас для чужинців. Так часто довідуємося про те, що в якійсь, такій чи іншій, чужинецькій енциклопедії, є хибні, неточні, а то й цілком неправдиві відомості про нас. Не диво! Ті інформації дають люди, що самі погано знають про наші справи, або люди, що вмисно ті інформації перекручують, чи неправильно насвітлюють. Тепер можна буде цьому зарадити. Чужинецькі видавництва енциклопедій матимуть до розпорядимости нашу УЗЕ, що стане таким чином єдиним компетентним інформатором про наші справи.

III. Перший том.

Вже в той час, отже більше як рік тому, коли появилися перші зшитки Української Загальної Енциклопедії, видно було, що Видавництво взялося дуже солідно за діло. Сьогодні, коли маємо в руках цілий перший том, враження залишається те саме: вийшла солідна, добре і старанно видана книга.

Цей перший том Української Загальної Енциклопедії має 656 сторін або 1312 колюмн друку, в яких розміщено гасла на букви А до Ж. До гасел додано богато ілюстрацій так, що сторінки, на яких буває часом по дві, три чи навіть чотири ілюстрації, виглядають дуже живо і цікаво. Крім того в цьому першому томі знаходимо: шість добре виконаних кольорових географічних мап, а саме: Австралія й Океанія, Азія, Південна Америка, Північна Америка, Африка й Европа; пять кольорових зоольогічних і ботанічних таблиць: Австралійська звірня, Азійська звірня, Американська звірня, Африканська звірня і Важніші гриби України; вкінці шість чорних таблиць: Будівництво I і II, Гірництво I і II, і Електричність I і II. Всі таблиці виконані гарно на крейдовому папері в заведенні Брокгавза в Ляйпціґу.

Вже вище сказано, що оглядові статейки про нас будуть вміщені щойно в третьому томі під буквою „У". Але вже в цьому першому томі стрічаємо богато гасел, які до деякої міри вичерпують те, що повинно і могло бути вміщене про нас і про наші справи в такій невеличкій енциклопедії. Між іншим знаходимо в цьому томі оглядову статейку про нашу країну, Галичину, з такими розділами: Фізична ґеоґрафія, Підсоння, Історія, Населення, Господарство, Промисл. До статейки додані дві мапки: „Галицько-володимирське князівство" та „Галичина і сумежні краї". Це перша така коротка, дійсно енциклопедична інформація про нашу країну, з якої може всякий кожної хвилини, маючи під руками Українську Загальну Енциклопедію, скористати. Можна бути певним, що власне ця коротка, так сказатиб, підручна інформація про Галичину, причиниться більше до того, що наше громадянство матиме бодай загальникові відомости про рідний край, ніж це зробилиб обемисті історії. Енциклопедичні відомості мають то до себе, що вони легко й тревало вбиваються в память. В цьому томі маємо довшу статейку про Волинь, про Дніпро і ін.

Певно, що можна буде знайти ще богато гасел з нашого життя, що не увійшли в перший том; одні просто тому, що було замало місця, другі через недогляд. В деяких українських періодичних виданнях появилися були рецензії на поодинокі зшитки УЗЕ, в яких рецензенти подавали цілий ряд пропущених гасел. Не вважаємо цих пропущень за страшний промах, бо знаємо, як рідко бувають бездоганно досконалі річі на світі, а до того добре здаємо собі справу з тих всіх труднощів, з якими приходилося і приходиться боротись редакції першої Української Енциклопедії. А до того треба сподіватися, що всі поважніші пропуски знайдуться в кінцевому зшиткові з доповненнями, як це звичайно буває.

Редакція УЗЕ добре зробила, що при всіх згадках про наших визначніших діячів помістила їх портрети, очевидна річ в міру того, як їх можна було роздобути. Таким чином в першому томі знайшлося біля 106 портретів українських діячів. Загалом є біля 1,215 дрібних ілюстрацій. На цьому місці треба згадати, що цілий том друкований на доброму, бездеревному папері, на якому всі, навіть найдрібніші ілюстрації вийшли знаменито.

Поодинокі зшитки УЗЕ виходять в окремих окладинках з гарною вінеткою нашого графіка Павла Ковжуна, а оправлений том має на хребті золотий витиск, який дуже оригінально запроєктував той сам артист.

Цілість представляється дуже добре, без порівнання краще ніж видані досі польські енциклопедії, не вважаючи на те, що ті останні видавали добре просперуючі і богаті видавництва. Як там воно не булоб, то ми можемо гордитися не тільки тим, що маємо вже свою українську енциклопедію, але й тим, що вона так гарно видана.

Боюся, що хтось, читаючи ці слова, подумає, що я не добачив тих недостач, що їх всетаки можна знайти в цьому першому томі УЗЕ. Та я ще раз підчеркую: ці недостачі цілковито не зменшують того великого діла, яке зробило Видавництво УЗЕ. Кожен, хто зрозуміє, що і люди, які працюють в редакції УЗЕ, роблять перший раз таку роботу, що серед теперішніх наших відносин, коли не маємося доступу до всіх наших земель, ця праця дуже важка, що навіть дрібні друкарські помилки, яких в енциклопедії не повинно бути, спричинені тим, що ми не маємо вишколеного як слід друкарського персоналу, і т. д. і т. д., той певно дивитисяме на ті недостачі крізь призму захоплення великим культурним ділом, як я це роблю.

IV. Велике культурне діло.

Є ще один момент, який зприводу започаткування видавництва Української Загальної Енциклопедії та появи її першого тому треба належно підчеркнути. Це те, що виданням Української Загальної Енциклопедії сповняється у нас велике культурне діло.

Вже попередно було сказано про те, яку велику й дуже дошкульну прогалину заповняється у нас виданням енциклопедії в українській мові, тобто дається в руки нашого громадянства інформаційну книгу про все у рідній, отже найбільш доступній, мові, і дальше, дається правильні інформації про нас чужинцям. При тому всьому треба підчеркнути ще й те, що Видавництво УЗЕ мусіло скупчити біля себе цілий ряд наших учених, котрі досі через свої научні публікації були мало відомі серед нашого широкого загалу, а то й зовсім не виявлялися. Власне зібрання великої скількости наших учених в одно редакційне тіло й видання Української Енциклопедії є для всіх нас наглядним прикладом, що в нас є доволі

(Конець буде)

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ГЕРИ, ІНД.

На Рідну Школу.

Висано через Обєднання $15 на Рідну Школу в Ріднім Краю.

Пані Розалія Чучко назбирала дрібними датками на лісту $7. Ю. Клиса жертвувала 50 ц., а $7.40 зібрано на концерті Української Народної Школи.

Тут не можна поминути, щоб не дати признання пані Р. Чучко, котра ніколи не жалує ані труду, ані гроша на народні цілі, хоч сама вдова й мусить працювати на своє утримання та трох дітей. Коли треба помогти добрій справі, то вона ніколи не відкажеться. Пані Гриневич і Софяк занялися збіркою на концерті.

При тім не можна промовчати того, що якийсь пан Запорожець з Шикаго зробив медвежу прислугу Рідній Школі, бо впросився говорити про Рідну Школу підчас збірки, та замісць того, щоб сказати пару заохочуючих слів, почав нападати на всіх, хто не гетьманець, а скінчив на єгипетських вояках.

Дивуюся зарядови концерту, що він міг дозволити говорити незнаному чоловікови в такій важній справі, коли маємо досить місцевих людей, що моглиб далеко краще сказати дещо про Рідну Школу.

Андрій Цебак.

КЛИВЛЕНД, О.

На визвольну боротьбу.

Я, нижче підписаний, розпродав „Сурму" і зібрав суму 22 доляри. Передплату на „Сурму" зложили: Гірняк $1; Т. Денис $1; В. Форевний $1.50. Всі гроші призначені на визвольну боротьбу. Хай живуть нові молоді борці, а ми, бувші стрільці, допоможім!

І. П.,
бувший стрілець І. бригади.

ДІТРОЙТ, МІШ.

На викуп Білої Гори.

Товариство ім. Маркіяна Шашкевича, від. 94 У. Н. Союза в Гемтрамк, Міш., вислало через Обєднання 25 долярів до Рідного Краю. Гроші призначені Тов. ім. Маркіяна Шашкевича в Золочеві, як поміч на викуп Білої Гори в Підліссю, де стоїть памятник о. Маркіяна Шашкевича.

Іван Курчак, фін. секр.

Светозар Гурбан Ваянський.

ЕМІГРАНТ.

Івачковим батькам продали поле й хату. В цілому краю не було заробітку. Батьки померли до місяця — нужда та голод, а вже найбільше жура вкоротили їм життя.

Іванко постановив іти в світ — він жеж уже нічого не мав у рідному селі. Був молодий та сильний, довіряв своїм рукам. Зібрався, попрощався з хресними батьками та пустився вигоном з легким серцем і легким клуночком. Не думав ані про батьківську могилу, ні про знакомі городи й вулиці. Щось невидоме тягнуло його кудись далеко, далеко. Це щось то не була лише нужда. Боже, нужда сиділа від сто літ на спині селян, нужда може ще більша ніж тепер. Спину селян вгинала панщина, душевна безпросвітність, темнота та забобон. А ніхто не зігнали з землі. Це щось, несвідоме і глухе, було наче душевна недуга. „Там добре, де нас нема" — тому вперед! Туди, де нас іще нема!" Еміграційна горячка це справжня противага носталгії, хоробливої туги за рідним краєм, за повор`том до старих відносин. Виразна противага, таксамо загадочна та могутня.

На кінці громадського загону стояла шопа. Була запалася, що лише глиняні стіни виставали вгору, а зчорнілі грубезні дошки лежали на толоці здовж і впоперек.

— Іванку! — почувся звучний голос зпоза стіни.

Іванко перескочив через колоду — станув серед стін. Там була Марійка.

— Ти навіть не прощаєшся зі мною? — сказала вона тихше і зачервонілася.

Іванкові й на думку не прийшло, що треба попрощатися з Марійкою — вонаж не була для нього нічим — ані своячка, ані рідня.

— Тож прощавай, Марійко! Це гарно, що ти відпроваджуєш мене. Ходи ще трохи зі мною — щоби мене не кидало щастя.

— Я собі подумала, що коли так ніхто не маєш — то тобі буде прикро так відійти. Навіть не заплаче ніхто!

І Марійка заридала голосно, по дітоцьому. Так, як діти плачуть, коли їм дуже сумно.

Іванкові було сумно. Згадав собі неньку, а коли хто згадає покійну неньку, то стане лагідний та добрий.

Хотів узяти її за руку, одначе Марійка вирвалася, закрила лице запаскою. Потім сказала:

— Ось маєш ринського. Візьми його на спомин від мене.

Іванкове серце вмить скаменіло. Він був молодий та буйний.

— Навіщо мені твоєї милостині? Дай прошакам!

— Іди вже, йди! — сказала вона крикливим, плаксивим голосом.

Її голос був наче сердитий, а при цьому болючий. Так, як діти плачуть, коли сердяться.

Іванко перескочив колоду та пішов далі рішучою ходою. Всеж таки оглянувся. Він бачив, як Марійка втулилася в куток і притиснула голівку до закопченої стіни.

— На-рік знову побачимося! — крикнув Іванко.

Пішов за лісок; його млоіло коло серця. Бачив струнку Марійку перед собою. Бачив, як притиснула чорну голівку до стіни, як плакала з пересердя.

— Е, що мені бабські сльози! — подумав він і нові, еміліві думки прогнали сумний привид і нову розлуку в його голови.

Марійка зірвалася, простягла рученята до неба. В правій руці держала ринський срібний, який хотіла дати Іванкові на дорогу. А він був такий недобрий, не хотів — і ще в останній тяжкій хвилині засоромив її за цю хвилю прощання, як було нераз. Серце боліло її. В стіні побачила щілину.

— Ось тут вкину його — подумала та вкинула ринський у щілину.

Потім побігла здовж попри село до дому. Їй полекшало на серці. Люди вдекшують собі тягар на душі так, що дають жертву. А що вона призвала про жертву, то на її душу налягли біль і смуток...

Деяким емігрантам живеться добре в Америці. Та Іванкові не щастило. Тяжка праця підірвала його сили. А прийшли й такі часи, що і роботи не було. Тоді прийшла стара знакома із старого краю: ненька-нужда із своїм нещасним сином — голодом. Він уганяв по світі та шукав пристановиска, одначе холодна чужина ніде не пригорнула його щиро. Прийшла недуга та пожерла його останній цент. На-пів нагий вийшов із шпиталю, не знав собі поради, куди піти, що почати. Ах, Марійчин ринський — і її золоте серце!

— До дому! — подумав він. Та що він там пічне? І ще раз прийшла йому на думку Марійка, як то гарно вона прощала його. Нараз зрозумів, що вона зробила це тому, що любила його. Йому приснилося в голові, так наче в темний коморі хтось відчинить вікно.

Він підбадьорював себе: його не любив ніхто, ні дома, ні тут на чужині — а одиноке серце, що за ним сумувало, він покинув, вразив.

Йому було прикро.

Це був покріпляючий біль. Він знайшов любов, а любов дає силу. Найбільшеж покріпляє така любов, яку ми незаслужено відкинули від себе, а до якої ми вернулися. Іванкове серце стало голосно бити, розпука проминула. Він став працювати, вірити в добре серце далекої дівчини; спогадав дві могили на сільськім цвинтарі...

Щастя всміхнулося йому: він заробляв, заробок побільшував розумними підприємствами. Вже радів поворотом. Марійкою, батьківською хатою, яку міг відкупити. Ще кілька долярів — і вже купив собі шифкарту.

Гордий корабель поре дзюбом солоні филі оксану. Іванко на кораблі, з горячими почуваннями, щасливий... Вже везе його залізниця німецькими краями... вже відвозить його сусід драбинастим возом рідним краєм від стації.

Село вже розложилося перед його очима. Диви, ось і шопа, в якій він прощався. Та вона вже відбудована, покрита черепом. Одначе Марійки нема тут.

— Що робить Марійка? — спитав він сусіда.

— Тому пів року похоронили ми її, — сказав сусід і підігнав коні батогом.

Іванкові потемніло в очах. Він зігнувся та став мимрити: „Гм-гм"... а потім скрикнув голосно:

— Боже, Боже! Я нещасливий емігрант!

— Що за нещастя? — спитав сусід, як зупинилися перед коршмою. — Маєш гроші, купиш собі хату та найдеш собі жінку. Що за нещастя? Ходи краще на чарочку горівки!

Іванко пропав небаром зі села. Не міг видержати на одному місці. Ним знову заволоділо це „щось", що так страшно прорідкує ряди наших найздоровіших людей. Знову шарпає і їсть його туга за новим, великим, далеким. Кого вже раз захопила страшна горячка, того не випустить; а хоч на хвилю випустить, то потім потрясе наново всією істотою. Геть, геть, далі...

Він вернувся назад до Америки. У пенсильвенійських копальнях убили його підчас вибуху підземні гази. Там спочиває він у збірній могилі, в чужій землі, невідомий, загублений, тихий, — як Марійчин ринський у шпарі шопи.

Із словацького переклав
М. Н.

Пан Коробка вернувся з вакацій з жінкою та дітьми й уже біля каменичної брами питається весело сторожа:

— Якжеж вам живеться? Що чувати? Чи богато гостей приходило до нас підчас нашої неприсутности?

— Ніхто, лише раз були вломники в вашій хаті, — відповів сторож.

—o—

— Мій чоловік без мене все безрадний.

— Мій також. Чи церує скарпитки, чи пришиває гудзики, я все мушу йому засилити нитку.

—o—

— Чи ваша жінка все ще свариться з вами за курення?

— Вже ні, бо я взявся енергічно до справи.

— Ви добре зробили! То ви заборонили жінці мішатися у ваші справи?

— Ну, це ні, та я, бачите, перестав курити.

—o—

— Подивляю вас, пані, — каже лікар до жінки пацієнта — як ви ходите коло вашого хорого чоловіка!

— Ах, пане докторе, а хтож би тепер оженився з вдовою, що має семеро дітей!

—o—

Дошкульність.

— Слухай, чому ти пишеш на листі до Степана „До власних рук"?

— Бо хочу, щоби той лист прочитала Степанова жінка.

—o—

Потішив.

Лікар: Можете бути спокійні! З таким серцем дожиєте і сімдесять літ!

Пацієнт (сумно): Вчора саме скінчив я сімдесять літ.

—o—

— Чому ви такі сумні, пане доктор?

— Я втратив мого найліпшого пацієнта.

— Чи помер?

— Ні, виджував.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ВІЛКС БЕРІ, ПА. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 223, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 2. серпня. Проситься всіх членів прибути на сей мітінґ, бо є важні справи до полагодження. Котрий член не явиться, заплатить кару після статута. — Петро Фіняк, секр.

ТАРЗАНОВІ ЗВІРЯТА.

(80)

Там у морській темноті бистре око Тарзана бачило те, що притягнуло його увагу. Він все більше вдивлявся туди і в його голові блискавкою пролітали думки й пляни ратування Джейні. Голосно Тарзан покликав до себе Мугамбі та моряка, що сиділи осторонь біля вогню. Мугамбі підбіг відразу, а моряк деякий час був нерішучим, коли побачив біля Тарзана велику білу пантеру.

—o—

„Дивіться!" — кричав Тарзан, — „Дивіться! Там світло. Там світло з пароплава! Це напевно шкуна Китайця. Це течія її несе назад, бо вітру зовсім нема!" Тут по ньому замітно стало, що він уже якийсь плян має. „Так тепер легко можемо доплисти до шкуни нашим човном!" — „Але ми не можемо самі в трох перетягнути до води, того важкого човна, що збудували біля нашого табору" — завважив Мугамбі.

—o—

Тарзан нічого не відповів Мугамбі. Швидко пішов ближче до ліса й почав гукати на своїх звірят, так як він це робив раніше. Широкі груди його високо здіймалися, а з уст виривався страшної сили крик. Кілька разів Тарзан повторював свій крик, поки не вчув здалека відповідь на свій поклик. Зпочатку з глибини джунглів доносився якийсь крик так, що ледви можна було до його співймати вухом.

—o—

Потім той крик почав все наближатися і ставати чутнішим. Тарзан радісно вигукнув, що сили, щоб тим зазначити своє місце. З джунглів неслися все частіше викрики. Моряк, який перший раз почув таку страшну музику джунглів, трохи не збожеволів зі страху й обома руками затулював свої вуха, щобі не чути незнайомого й страшного для нього голосу дивної людини й невідомих йому істот, що відсукувалися з джунглів.

—o—